

NORGES HØYESTERETT

Den 10. mars 2006 avsa Høyesterett dom i

HR-2006-00431-A, (sak nr. 2005/633), sivil sak, anke,

1. AS Financiering

2. Magnor & Norvold Agenturer AS,
dets konkursbo

(advokat Christian Frick – til prøve)

mot

Vesta Forsikring AS

(advokat Ole Petter Salen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Rieber-Mohn**: Saken gjelder spørsmålet om et forsikringselskap er forpliktet til å utbetale erstatning for en forsvunnet bil som er ervervet ved lovstridige handlinger.
- (2) Det er opplyst i saken at firmaet Magnor & Norvold Agenturer AS, heretter Magnor, 4. oktober 2000 kjøpte en BMW personbil av A for 460 000 kroner. A skal ha ervervet bilen i Spania. Bilkjøpet ble finansiert ved at Magnor lånte ca. 300 000 kroner av AS Financiering, som fikk pant i bilen for dette beløpet. Resten skal være betalt av egne midler.
- (3) Kjøpekontrakten og lånebrevet er på vegne av Magnor undertegnet av B, som var daglig leder, styreleder og eneaksjonær i selskapet.
- (4) Bilen ble forsikret i Vesta Forsikring AS, heretter Vesta. Forsikringsavtalen er ikke lagt frem i saken, men det er på det rene at den tok til å virke fra kjøpsdatoen 4. oktober 2000, og at den også dekket panthavers interesse.
- (5) Det er opplyst at selgeren A, som var rallykjører, etter partenes avtale skulle disponere over bilen etter salget mot å reklamere for Magnor. I desember 2001 meldte A bilen stjålet. Den 11. desember 2001 sendte B tapsmelding til Vesta med krav om erstatning. Bilen er ikke kommet til rette.

- (6) I begynnelsen av januar 2002 opphørte virksomheten i Magnor, og selskapet ble tatt under konkursbehandling 4. april 2002.
- (7) Etter nærmere undersøkelser sendte Vesta våren 2002 melding til Økokrim om at selskapet mistenkte blant andre A for hvitvasking av ulovlig ervervede penger, som var brukt til å kjøpe bilen, som det ble krevd erstatning for.
- (8) Økokrim overførte saken til Oslo politidistrikt, som etter en foreløpig etterforskning avdekket at A ikke kunne dokumentere at bilen var kjøpt for lovlig ervervede midler, og at en av hans ”långivere” hadde erkjent at lånedokumentet var fiktivt. Etter en henvendelse fra Oslo politidistrikt anmeldte deretter Vesta forholdet med en påtalebegjæring.
- (9) Ved brev 9. juli 2002 til bobestyrer i Magnors konkursbo og til AS Financiering av slo Vesta å utbetale erstatning for den tapte bilen, idet man viste til at slik utbetaling ”vil være i strid med straffelovens § 317”.
- (10) Ved stevning 13. november 2002 til Oslo tingrett reiste AS Financiering og Magnor ved konkursboet sak mot Vesta med krav om å få utbetalt erstatning for bilen.
- (11) Oslo tingrett avsa 6. november 2003 dom med slik domsslutning:
- ”1. Vesta Forsikring AS frifinnes.**
 - 2. Magnor & Norvold Agenturer AS, dets konkursbo, dømmes til å betale 12 625 – tolv tusen sekshundre og tjue fem – kroner i saksomkostninger til Vesta Forsikring AS med tillegg av lovens forsinkelsesrente.**
 - 3. AS Financiering dømmes til å betale 12 625 – tolv tusen sekshundre og tjue fem – kroner i saksomkostninger til Vesta Forsikring AS med tillegg av lovens forsinkelsesrente.**
 - 4. Oppfyllelsesfristen er 2 – to – uker fra forkynnelse av dommen.”**
- (12) Tingretten kom til at B, som måtte identifiseres med sitt selskap, var uaktsom ved kjøpet av bilen, og at han hadde overtrådt straffelovens § 317. På dette grunnlag kunne Vesta avslå å utbetale erstatning. AS Financiering ble ikke ansett for å ha et sterkere vern enn Magnor.
- (13) Dommen ble av Magnors konkursbo og AS Financiering anket til lagmannsretten. Mens saken stod for lagmannsretten, avsa Oslo tingrett 3. mars 2004 dom i straffesak mot A og en kamerat som hadde hjulpet ham med fiktive lånedokumenter, som skulle underbygge en lovlig finansiering av bilkjøpet i Spania. A ble blant annet funnet skyldig i forsøk på grovt bedrageri overfor Vesta, ved at han i forbindelse med forsikringsoppgjøret våren 2002 ga uriktige opplysninger til forsikringsselskapet, og han ble – foruten fengselsstraff – idømt inndragning.
- (14) Den 7. mars 2005 avsa Borgarting lagmannsrett dom i forsikringssaken med slik domsslutning:
- ”1. Tingrettens dom stadfestes.**

2. **Innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse betaler AS Financiering til Vesta Forsikring AS saksomkostninger for lagmannsretten med 17.850 – syttentusenåttehundreogfemti – kroner, med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd, første punktum fra forfall til betaling skjer.**
3. **Innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse betaler Magnor & Norvold Agenturer AS, dets konkursbo, til Vesta Forsikring AS saksomkostninger for lagmannsretten med 17.850 – syttentusenåttehundreogfemti – kroner, med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd, første punktum fra forfall til betaling skjer.”**

- (15) Lagmannsretten sluttet seg langt på vei til den begrunnelse tingretten hadde gitt for frifinnelsen, men la også til grunn at den aktuelle forsikringsavtalen var lovstridig og ikke kunne kreves gjennomført, jf. Norske Lov 5-1-2.
- (16) AS Financiering og Magnors konkursbo anket dommen til Høyesterett. I anken ble anført prinsipalt at B ikke hadde opptrådt uaktsomt, og subsidiært at Vesta i dette tilfellet ikke kunne gjøre gjeldende en hvitvaskingsinnsigelse, særlig fordi påtalemyndigheten ikke har straffeforfulgt, og krevd inndragning hos, B.
- (17) Ved Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse 25. mai 2005 ble bare den subsidiære ankegrunnen henvist til Høyesterett. Denne ankegrunnen gjelder utelukkende lagmannsrettens rettsanvendelse.
- (18) Saken står for Høyesterett i det vesentlige i samme stilling som for lagmannsretten.
- (19) De ankende parter, *AS Financiering og Magnor & Norvold Agenturer AS, dets konkursbo*, har i korte trekk gjort gjeldende:
- (20) Det er ingen uenighet mellom partene om sakens faktiske side.
- (21) Lagmannsretten har feilaktig lagt til grunn at bilen i forhold til Magnor ikke kunne ses som en ”lovlig forsikringsinteresse”.
- (22) I helhetsvurderingen av om det forelå en lovlig forsikringsinteresse, må det få betydning at man ikke vet hva slags straffbart forhold A hadde gjort seg skyldig i forut for kjøpet av bilen i Spania.
- (23) Det må videre tillegges vekt at B ikke utviste forsett ved selskapets kjøp av bilen, og for AS Financiering må det klarligvis få betydning at dette selskapet har vært i god tro.
- (24) Uansett tar lagmannsretten feil når den viser til at A ved et eventuelt forsikringsoppgjør får beholde det ulovlige utbyttet etter salget av bilen. Aer ved rettskraftig dom dømt til å tåle inndragning av dette utbyttet.
- (25) Det er usannsynlig at Vesta, som hadde sendt hvitvaskingsmelding til Økokrim i henhold til dagjeldende § 2-17 i finansieringsvirksomhetsloven, ville ha blitt utsatt for forfølgning etter straffelovens § 317 dersom erstatning var blitt utbetalt.
- (26) Det må her tillegges vesentlig vekt at straffesak, eventuelt med inndragningspåstand, ikke ble reist mot B, til tross for at inndragningsansvar kunne foreligge for hans del.

(27) Det er dessuten urimelig at Vesta slipper utbetaling og blir sittende igjen med den fortjenesten som ligger i at forsikringspremien er betalt inn fra forsikring ble tegnet i 2000 til bilen ble meldt stjålet.

(28) De ankende parter har lagt ned slik påstand:

"1. Vesta Forsikring AS tilpliktet å betale erstatning til Magnor & Norvold Agenturer AS, dets konkursbo og AS Financiering i henhold til inngitt tapsmelding for BMW personbil, reg.nr. BD 22856.

2. Magnor & Norvold Agenturer AS, dets konkursbo og AS Financiering tilkjennes saksomkostninger for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett."

(29) Ankemotparten, *Vesta Forsikring AS*, har i korte trekk gjort gjeldende:

(30) En sentral forutsetning i saken er at tvisten må avgjøres på grunnlag av situasjonen da forsikringsavtalen ble inngått i oktober 2000, og senest ved tidspunktet da bilen ble meldt stjålet i desember 2001. Etterfølgende begivenheter er ikke relevante.

(31) Prinsipalt er forsikringsavtalen ugyldig fordi den interesse som ble søkt forsikret, ikke er lovlig. Hadde Vesta visst at bilen var kjøpt for "svarte" penger, var ikke avtalen blitt inngått. Avtalen er ugyldig på flere grunnlag; både Norske Lov 5-1-2, avtalelovens § 36 og alminnelige rettsgrunnsetninger tilsier ugyldighet.

(32) Uansett ville det vært lovstridig av Vesta å utbetale erstatningen i 2002 etter at man var blitt klar over at det sannsynligvis var begått straffbare forhold. Vesta ville i så fall i det minste ha bidratt til en objektiv overtredelse av straffelovens § 317.

(33) Det er irrelevant at påtalemyndigheten ikke har funnet grunnlag for å gå til straffesak med påstand om inndragning mot B.

(34) Etterfølgende rimelighetsbetraktninger er uten interesse når forsikringsavtalen i utgangspunktet var en nullitet. Vesta vil for øvrig ikke sitte igjen med noen gevinst her, selv om forsikringsoppgjøret ikke finner sted. Premien som er innbetalt på bilens kaskoforsikring, vil bli refundert. Premien på ansvarsforsikringen kan ikke betales tilbake. Den forsikringen, som skal beskytte tredjemann, har vært virksom.

(35) Det pekes for øvrig på at hvis bilen ikke var blitt meldt stjålet, ville inndragning av denne kunne ha skjedd på Magnors hånd. At bilen gikk tapt, kan ikke bedre verken Magnors eller AS Financierings stilling.

(36) Ankemotparten har lagt ned slik påstand:

"1. Lagmannsrettens dom stadfestes.

2. AS Financiering og Magnor & Norvold Agenturer, dets konkursbo dømmes in solidum å betale saksomkostninger for Høyesterett til Vesta Forsikring AS, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer."

(37) *Jeg er kommet til samme resultat som de foregående instanser.*

- (38) Jeg nevner innledningsvis at det er enighet mellom partene om at Magnors konkursbo og AS Financiering ville ha vært berettiget til forsikringsutbetaling om det ikke hadde foreligget ulovlige forhold – konkursboet som Magnors rettsetterfølger og AS Financiering som panthaver etter forsikringsavtalen.
- (39) Det synes også å være enighet mellom partene om at den nevnte rett til utbetaling er avledet av Magnors rett til forsikringsoppgjør, og at den i utgangspunktet ikke gir større rett til oppgjør enn Magnor ville ha hatt. Jeg presiserer at Magnors konkursbo og AS Financiering etter mitt syn må likestilles på dette punkt, og at det således ikke vil være rom for en rimelighetsbetraktning der finansieringsselskapets gode tro eventuelt kunne få betydning.
- (40) Da Vesta i oktober 2000 inngikk forsikringsavtalen med Magnor, ved eneeier, styreleder og daglig leder B, var altså den bilen som ble forsikret, først kjøpt av A for penger som var skaffet til veie ved straffbare handlinger. Dette er partene enige om, og det er fastslått ved den rettskraftige straffedom som Oslo tingrett avsa 3. mars 2004. Bilen ble etter det opplyste videresolgt til Magnor ved B, som selskapet må identifiseres med, og som i høy grad kan bebreides for å ha gått inn på en slik avtale. Tingretten har i vår sak lagt til grunn at Bs forhold er uaktsomt og rammes av straffelovens § 317. Lagmannsretten har konstatert at han ved å gå inn på avtalen med A ”i hvert fall handlet grovt uaktsomt”.
- (41) Anken over denne del av lagmannsrettens dom er som tidligere nevnt nektet fremmet, og den må legges til grunn av Høyesterett. Situasjonen er derved den at Vesta høsten 2000 inngikk avtale om forsikring av en bil som den påberopte eier kort tid i forveien hadde ervervet ved en helerihandling utført ved grov uaktsomhet. Slik jeg ser det, søkte B derved – for så vidt gjaldt kaskodelen – å tegne forsikring for en forsikringsinteresse som ikke var ”lovlig”. Det er et vilkår for en gyldig forsikring at den gjelder en ”lovlig forsikringsinteresse”, jf. for eksempel NOU 1987: 24 side 118.
- (42) Det er i denne saken en meget nær sammenheng mellom den forsikrede interesse og det ulovlige forhold. Det er selve ulovlighetens gjenstand som ble søkt forsikret, og det dreier seg om et relativt alvorlig og klart samfunnsskadelig straffbart forhold, av en type som de lovgivende og rettshåndhevende myndigheter i de senere år har satt mye inn på å bekjempe.
- (43) Forsikringsavtalen som ble inngått høsten 2000 mellom Vesta og Magnor, er følgelig ugyldig, og jeg finner det mest hensiktsmessig å forankre ugyldigheten i Norske Lov 5-1-2.
- (44) Foranlediget av de ankende parters anførsler, bemerker jeg at det etter min mening klarligvis er uten betydning for gyldighetsspørsmålet at straffesak ikke er reist mot B, og at han eller hans selskap heller ikke har måttet tåle inndragning. Det kan være mange og ulike grunner til at straffbare forhold ikke blir etterforsket, og jeg kan ikke se noen sammenheng mellom dette faktum og spørsmålet om Vesta er forpliktet til å gjennomføre et forsikringsoppgjør. Snarere er det slik at når inndragning kunne ha skjedd hos B, jf. straffelovens § 34, så underbygger det at vi har å gjøre med en forsikringsinteresse som ikke er ”lovlig”, og at Vesta må være uforpliktet. For ordens skyld tilføyer jeg at heller ingen andre etterfølgende forhold kan få betydning for forsikringsavtalens gyldighet.

- (45) Jeg finner det etter dette heller ikke nødvendig å gå inn på spørsmålet om Vesta ved å utbetale en erstatning i 2002 ville ha gjort seg skyldig i en overtredelse av straffelovens § 317, og at selskapet også på dette grunnlag skulle fritas for oppgjøret.
- (46) Ankene har vært forgjeves, og de ankende parter må etter min mening pålegges å betale Vestas saksomkostninger for alle instanser. For Høyesterett har Vesta fremlagt omkostningsoppgave med krav om 24 000 kroner, hvorav 20 000 kroner er salær. Oppgaven legges til grunn for avgjørelsen.
- (47) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Lagmannsrettens dom stadfestes.
2. I saksomkostninger for Høyesterett betaler AS Financiering og Magnor & Norvold Agenturer AS, dets konkursbo, én for begge og begge for én, til Vesta Forsikring AS 24 000 – tjuefemtusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.

- (48) Dommer **Gjølstad:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (49) Dommer **Coward:** Likeså.
- (50) Dommer **Øie:** Likeså.
- (51) Justitiarius **Schei:** Likeså.

- (52) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Lagmannsrettens dom stadfestes.
2. I saksomkostninger for Høyesterett betaler AS Financiering og Magnor & Norvold Agenturer AS, dets konkursbo, én for begge og begge for én, til Vesta Forsikring AS 24 000 – tjuefemtusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.